

Problem elite i Katolička Akcija

MASA ILI ELITA?

U doba demokratske nivelacije,* kad se čini očajnički napori, da se skupi što više krugljica u vlastitu izbornu žaru, kad se na sve moguće načine šibaju instinkti mase, koja će poslužiti za dizanje svjetske revolucije; u doba, kad se uspješno bore samo internacionale poredane u nepregledne fronte, kad i Crkva Božja nastoji milijunskim euharistijskim kongresima posvetiti masu i dati svojem nauku vidna izražaja u modernom ruhu, moglo bi se činiti anahronizmom suziti svoj horizont i skratiti radius svoje aktivnosti na formaciju nekakve elite. Dojam, i onako već snažan, pojačava još do paroksizma nervozna brzina, kojom se odvija moderni život i djelovanje. Dok mi nekada dospijemo sa svojom formiranom elitom, već nas je odavna progutala neodgojena masa! Nema sad vremena, da se gubi cizeliranjem pojedinaca, valja zagrabiti u masu, da ne budemo pregaženi!

Ovo raisonniranje tako je svojom zornošću sugestivno, da su se u poratnim godinama čuli čak i glasovi, da bi na pr. Marijine kongregacije — te eminentno elitne institucije — valjalo ako ne sasvim presaditi, a ono barem nekako prilagoditi principu mase! Pa ipak, tko malko pozornije prati prilike u današnjem svijetu, lako će se uvjeriti, da je princip elite danas aktualniji možda, negoli ikada prije.

Kad je pisac ovih redaka prije tri godine u gotovo jednosatnoj audijenciji to pitanje raspravljao s preč. o. generalom D. I. Ledóchowskim, reče mu on vadeći iz svojega bogata iskustva i široka horizonta, što obuhvaća svih pet kontinenta: Zar je moguće danas s krzmanjem prigrliti princip elite? Tä gledajte samo, tko upravlja sudbinom naroda, tko piše historiju svijeta? Vlada li u Italiji, Austriji, Njemačkoj, Poljskoj, Irskoj, Portugalu masa? Imena: Mussolini, Salazar,

* *Opaska uredništva:* Ova je radnja čitana kao referat na svećeničkom tečaju KA nadbiskupije zagrebačke, držanom dne 20. i 21. kolovoza o. g. u Zagrebu, pa je na opetovanu želju slušača priredena za tisak, te je ovim predajemo široj javnosti.

de Valera, Dollfuss, Hitler, Pilsudski kazuju sigurno dosta! Da su svi ti odgojeni u pravom katoličkom duhu pa da su radikalni katolici, kako bi moglo danas u mnogočemu sasvim drugačije biti na svijetu!

Nije dakle čudo, da se i KA našla odmah na svojem početku pred problemom mase i elite. Počelo se raspravljati, da li je KA organizacija mase ili elite. Oni, koji tvrde, da je KA organizacija elite, iznose kao dokaz, da je KA vojska sastavljena od samih apostola, što kao kvasac hoće da prožmu sve društveno tijesto ili kao »lucerna lucens in caliginoso loco«¹ da razgone tminu poganskog naturalizma i unesu svijetlo kršćanskoga supernaturalizma. Oni opet, koji gledaju u KA pokret masa, upozoravaju na izjave najviše crkvenog auktoriteta, koji neprestano ističe upravo dužnost, koja je kao sjeme bačena u dušu svakoga kršćanina katolika sakramentom krštenja i potvrde, dužnost svakoga katolika po mogućnosti sudjelovati u hijerarhijskom apostolatu. Ta tako opća dužnost da se teško daje spojiti s principom elite odnosno s elitnim značajem KA kao njezinim specificumom!

ELITA I KA

Možda je problem uopće malko previše ekskluzivno postavljen, pa bi se moglo reći, da je KA u jednu ruku elitna, a u drugu masovna organizacija. Ali kako bilo da bilo, to je pitanje za naš predmet manje važno. Mi naime polazimo od iskustva, što ga je prije tri godine formulirao poznati njemački Isusovac o. Fridrik Muckermann u jednom svojem članku ovako:²

»Ako nam KA donese samo novo grupiranje organizacija, što ih već imamo, ako za nju budu te organizacijske forme glavno, ako se njezina skrb sva potroši na organizacijske stvari, tad će to biti mrtvorodeno dijete. Mi smo imali prilike vidjeti u gdjekojem gradu KA kao Savez različitih organizacija u neku središnjicu. Sve u svemu stvar se nije pokazala dobrom i nije ništa veće stvorila. U drugim opet mjestima bile su takove prilike, da s organizacijama nije bilo najbolje, ali u kojima se našao vođa, zbilja religiozan čovjek, koji je k tomu bio sposobniji, i odmah se pokazao plod.

Nipošto time ne želimo — veli dalje o. Muckermann — navaljivati na društva i organizacije. Danas već i dijete zna, da bez njih nije moguće napraviti ništa . . . Tako dakle nismo mislili.

¹ Cfr. 2 Petr. 1, 19: »svjetiljka, koja svijetli u tamnome mjestu«.

² »Vor der grossen innerkirchlichen Aufgabe« u »Kath. Korrespondenz« od 28. IX. 1933. — Vidi »Život« 1934., str. 10 sq.

Mišljeno je ovako (govorim iz vlastita iskustva): Gdje god se nešto učinilo, kako to odgovara KA, bilo to sad u društvu bilo izvan njega, uvijek je poteklo od kakove ličnosti. Znam za jedan grad, gdje je gotovo za sve priredbe, ako izuzmemo čisto bogoslužje, dala poticaja jedna gospođa iz Ženske sveze ili barem na njih mnogo utjecala. U drugom jednom gradu opet bio profesor, za koga se govorilo: Da nije njega bilo i da nije radio iz najličnije inicijative, ne bi bilo ničega spomena vrijedna. Što pokazuje to iskustvo?

Potvrđuje ispravnost načela o vodstvu i za religijsko područje. Odjekuje glasom prirode, koji se javlja u ljudskom društvu. Veli izričito, da uvijek samo vode izvode akcije. Potvrđuje dan za danom istinu, da ličnosti drže i vode pravu kulturu. Samo ako ima takovih ličnosti, onda je malo stalo do aparata. Takove će si ličnosti ubrzo stvoriti aparat, što ga trebaju. Prema tome je iskustvu KA moguća samo onda, ako pođe za rukom srećno složiti organizacijsko načelo s načelom vodstva.

Znamo mi i predobro, da nije lako složiti živo aktivne ličnosti s organiziranim katolicizmom. Koliko li je puta to pitanje po sjednicama različitih odbora zadavalo jada! Ali riješiti se *mora* i to odmah na početku, jer će drukčije, kako je već bilo rečeno, KA biti mrtvorodeno dijete, pa makar je uvodili i s najsajnijim govorima.«

Fremda o. Muckermann ima pred očima njemačke prilike od prije par godina, ipak izlaže opće potrebe KA, pa bila ona gdje mu drago: *bitno pitanje KA jest naći ili stvoriti ljude svjetovnjake, pune inicijative* te u tom smislu vode, ali opet takove, koji će se dati uklopiti u organizaciju, poštivati disciplinu, napose koji će *kraj sve svoje inicijative i vitalnoga elana biti iz uvjerenja rado i posvema ovisni o crkvenom auktoritetu*. A zar to drugim riječima ne znači: *bitno pitanje KA jest pitanje elite?*

Neka dakle bude KA organizacija mase ili elite, u svakom slučaju ona mora imati svoju elitu, koja će prema tome biti ili elita naprosto ili elita elite. Ona treba ljudi, punih inicijative, jer drukčije ne će biti osim mrtva, iako možda upravo genijalno složena, stroja od KA ništa. Ona treba ljudi vanredno odgojenih, to odgojenijih, što su puniji inicijative, jer će drukčije ti ljudi napraviti Božjoj stvari više štete negoli koristi. Amo pristaju riječi biskupa Mahnića, što ih je zapisao u album hrvatskoj katoličkoj inteligenciji:³

«Što i koristi raditi, veli on, govoriti na sastancima i u društvima, prinositi svakojake žrtve, duševno i fizično istrošiti se u službi svete stvari, kada će jedna sama neukročena strast preko noći porušiti ono, što si kroz dugi niz godina gradiš! Neobuzdana pohlepa za novcem, slavom, udobnošću, samoljublje, tvrdoglavost vlastitih nam ljudi više

³ Alfirević, Knjiga života, Osijek 1923., str. 145.

osujećuje i čini besplodnom KA nego protivljenje i progonstvo sa neprijateljske strane. Godine se i godine u grudima goji zmija ljutica, sve dok ne ojača; a kad dođe odlučni čas, te se treba odvažiti za Boga ili mamona, za Krista ili Belijala, za općenito dobro ili za vlastiti ja; onda se tek »otkriju misli srca« (Lk 2, 35.) — na razočaranje i žalost dobro mislećih, na zator svete stvari.

ODGOJA ELITE KA:

Hoćemo li dakle, da iz naše KA zaista nešto bude, tad nam mora biti prva briga, kako ćemo doći do elite, kako ćemo elitu naći odnosno stvoriti i njegovati!

Za svaku pa i za odgoju elite važno je dvoje: 1. jasan odgojni cilj i 2. podesna odgojna sredstva. Ponajprije treba da je pred očima jasna i određena slika odgojnoga cilja, u našem slučaju: treba točno znati, što je zapravo i što znači elita KA. Bez toga je po svim psihologijskim zakonima naprosto nemoguće odgajati pravu elitu KA jedno stoga, jer nihil volitum nisi praecognitum; mutna i neodređena spoznaja ne može dati jasnog i određenog pravca energiji volje, a drugo stoga, jer je nemoguće, da neodređen i nejasan cilj jasno i određeno, spremno i sigurno vodi u izboru i upotrebljavanju podesnih sredstava. Što je dakle odgojni cilj kod stvaranja elite KA, i koja su sredstva, što do njega vode? Drugim riječima: što je zapravo elita KA i kako se stvara?

1. ODGOJNI CILJ

Prema klasičnoj definiciji, danoj od samoga sv. Oca, KA je sudioništvo svjetovnjaka u hijerarhijskom apostolatu. To znači, i toga nije nikada dosta isticati, stvar skrozskroz *vrhunaravnu*. Jer ako je hijerarhijski apostolat božanska natprirodna misija Crkve, onda je i njegovo sudioništvo takovo prema onoj: »Accessorium sequitur principale«. Elita opet kako drugdje tako i u KA znači jaču povezanost, dublje pronicanje i bolje odgovaranje idealu i pojmu onoga, čega se elitom zove. *Elita dakle KA znači jaču povezanost, dublju proniknutost vrhunaravnim*. Možemo taj isti izvod jednostavnije izvesti ovako: KA znači pomoć svjetovnjaka kleru u radu oko spasavanja duša. No spasavanje je duša eminentno vrhunaravno djelo, djelo milosti. Dakle i KA znači vrhunaravno djelo milosti, to vrhunaravnije, što je elitnije.

Cilj dakle, za kojim treba prije svega i nada sve da idemo kod odgoje elite KA, mora biti: stvoriti skrozskroz *vrhunaravnim prožete* ljude to više, što su i oni sami — ta elita — neumrle duše, koje treba spasiti. Ako treba dati

maliko konkretniju sliku ovakovih vrhunaravnim duhom pro-
 žetih odabranika, tad mislim, da će najbolje odgovarati, ako
 iznesemo onu sliku, što je crta sv. Ignacije Lojola, kojega je,
 kako je poznato, baš to specificum, da ide za vrhunaravnom
 elitom. On crta mentalitet i način djelovanja ljudi, koji se
 ističu vrhunaravnim shvaćanjem, ovako:⁴ Čovjek vrhunaravan
 neprestano si je svijestan vrhovnoga pravila i zakona radnoga
 etosa katoličke Crkve, pravila, što ga formulirao sam njezin
 Osnivač riječima: »Sine me nihil potestis facere — bez mene
 ne možete ništa učiniti!«⁵ Stoga se smatra samo oruđem u
 ruci Božjoj: instrumentum in manu Dei. Ako dakle hoće da
 djeluje, tad se mora priljubiti ruci Božjoj — agenti principali
 — i spojiti s njome, da mogne sila djelovanja prijeći na nj.
 Odatle imperativ i ljestvica vrijednosti: »instrumentum cum
 Deo coniungendum disponendumque ut a divina manu recte
 gubernetur« t. j. onaj čovjek, koji hoće da bude oruđem za
 Božju stvar u Božjoj desnoj, valja da se s Bogom sjedini i da
 se tako raspoloži, te Bog mogne njime upravljati po svojoj
 miloj volji.

NAJPRIJE ELITNO SHVAĆANJE!

Taj imperativ sad sam po sebi donosi ljestvicu vrijedno-
 sti za ocjenjivanje i upotrebljavanje sredstava pravoga
 katoličkog života, kojega je glavni sadržaj i smisao — spase-
 nje duša. Naš imperativ naime traži najprije »medium ora-
 tionum et Sacrificiorum« — t. j. što intenzivniji molitveni i
 sakramentalni život kao sredstva, koja će oruđe — čovjeka
 — direktno vezati i povezati s Božjom rukom, koja izvodi
 divna djela.

Na drugo mjesto meće taj imperativ ona sredstva, koja
 disponiraju čovjeka, da se jedra njegove volje napnu i dadu
 tjerati svakim daškom vjetera s visina, svakim poticajem svete
 volje Božje, riječju sredstva, koja čovjeka kao oruđe u ruka-
 ma Božjim sasvim priljubljuju toj ruci. Ta sredstva jesu:
 »probitas et virtus, ac praecipue caritas, pura intentio divini
 servitii, familiaritas cum Deo, zelus sincerus — poštenje i
 krepost, osobito ljubav, čista nakana, koja traži samo Božju
 stvar, iskrena gorljivost, intimnost s Bogom«. To su stvari,
 do kojih pravi, elitni katolički duh drži više, negoli do ika-
 kovih čisto prirodnih darova. Jer one po nauci istaknutih

⁴ Constitut. S. I., pars X., nn. 1. 2. 3.

⁵ Iv. 15, 5.

teologa, kao na pr. o. Umberga D. I.⁶ mogu u danim slučajevima i nadoknaditi prirodne nedostatke, a uz prirodne darove stvaraju čudesa. »Jer to su unutrašnje stvari, iz kojih treba da nam za naumljeni cilj dotječe uspješnost u vanjskom djelovanju«, veli već spomenuti svetac.

Na trećem i zadnjem mjestu doći će prema našem imperativu sva ona prirodna sredstva, što ih je Bog dao, da se upotrijebe na korist dobre stvari, sve, što može da ima i socijalnu funkciju. Jer jedan teologijski princip veli: »Deus in necessariis non deest, in superfluis non abundat«. To znači: Bog ne će tako lako izvoditi izvanrednim, natprirodnim načinom onoga, za što ima njegovih prirodnih darova, koji se mogu upotrijebiti za socijalni apostolat. Amo idu najrazličitiije sposobnosti. Sv. Ignacije navodi kao primjer: »doctrina exacta et solida, modusque eam proponendi« — zdrava i solidna nauka (izobrazba) te podesan način predavati je i drugima, zatim »forma agendi cum hominibus, eosdemque tractandi« — dakle organizacijske sposobnosti. Ali još je nebrojeno mnogo toga, uopće sve, što god u danom ambijentu, u kojem se ima razviti KA, može roditi afirmacijom — auktoritetom. To će na pr. kod đaštva biti sposobnost i napredak u znanju i naucima, kod svršenih ljudi posebna vještina i solidnost u vlastitoj struci, kod seoskih mladića može biti i sama jakost mišićja, zatim porijeklo iz bolje kuće i sl.

Hoćemo li dakle imati elitu KA, tad treba da nademo odnosno stvorimo odabrani kadar ljudi, koji će se isticati nada sve osobitim vrhunaravnim shvaćanjem, ocjenjivanjem i upotrebljavanjem sredstava hijerarhijskoğa apostolata, kako smo ih netom opisali, te onda u bilo kojem obziru isticati se i barem kojim prirodnim darom, što imponira i onima, kojima još nije dobro razvijen oćut za vrhunaravne vrijednosti.

Amo napose ide i naroćito valja istaknuti prirodni dar inicijative. U svakom ambijentu, u svakom društvenom sloju uvijek se nađe ljudi, koji se nećim nameću svojem društvu i pokazuju tendenciju vodstva, što mu se ostali manje više dragovoljno ili barem nesvjesno podvrgavaju. Te talente valja naći te ih poduprijeti gore navedenim momentima, koji rađaju auktoritetom, jer će svi oni, ako ne roditi, a ono svakako moćno podupirati rađanje i razvijanje inicijative.

⁶ Exerzitien und Sakramente, Rauch — Innsbruck, passim.

2. ODGOJNA SREDSTVA

Držim, da je time dovoljno ocrtan odgojni cilj, za kojim treba da idemo, kad je riječ o eliti KA. Ali koja ćemo sredstva upotrijebiti, da taj cilj postignemo?

Kad smo cilj ovako oštro i jasno definirali, ne će biti teško izabrati sredstva, jer će nam sam cilj biti kod toga izbora najboljim savjetnikom. Mi trebamo ljude, koji su sasvim urasli u vrhunaravni svijet i puni su inicijative, kojoj je baš taj svijet izvor i svrha, te koja prema tome zna upotrijebiti sredstva za svrhu — *media ad finem*, a nipošto ne radi obratno: da od svrhe stvara sredstvo i od sredstva svrhe, riječju: da remeti hijerarhiju vrijednosti. Trebamo ljude i inicijative, kojima ne će biti nacionalizam svrha, a katolicizam sredstvo, nego, ako ovo dvoje uopće može doći u odnos svrhe i sredstva, radije obratno; ljude i inicijative, kojima ne će domagojska ili križarska organizacija ili druga koja društvena i organizacijska pripadnost biti svrha, a katolicizam sredstvo, nego obratno. Ljude, koji će znati na sve te vrijednosti primjenjivati jedino ispravno načelo o sredstvima »*tantum — quantum, nec plus, nec minus*«, baš ih onoliko upotrebljavati, koliko odgovaraju cilju, ni manje ni više, te ono drugo: »*quantum libero nostro arbitrio permisum est, nec ei prohibitum*«, t. j. onoliko ih upotrebljavati, koliko je odredbama crkvene vlasti ostalo slobode za naš izbor. Trebaju nam dakle sredstva, koja napose njeguju u naših ljudi, u katolika vrhunaravni mentalitet i inicijativu.

PRVO SREDSTVO: DUHOVNE VJEŽBE

Prvo takovo i to veoma odlično sredstvo jesu *zatvorene duhovne vježbe po metodi sv. Ignacija Lojole*. Poznato je iz povijesti Družbe Isusove uopće, a iz povijesti samih duhovnih vježbi napose, da su te vježbe uvijek bile kolijevkom najodličnijih vrhunaravnih inicijativa. O tom će se uostalom lako uvjeriti svatko, tko poznaje strukturu tih duhovnih vježbi, koje svijesno idu upotrebljavajući najjače i najodličnije vrhunaravne motive za tim, da probude elitnu svijest i potenciraju inicijativu do najviših vrhunaca. Tu elitnu svijest i inicijativu raspiruju duhovne vježbe od iskrice odmah na početku do sve to većega ognja i svijetla potpune spoznaje u cijeloj prvoj polovici, naročito u razmatranju o kraljevstvu Kristovu, o dvjema zastavama i t. zv. *trovrskoj dvojici*, a onda do konca daju sve to snažnije motive, koji će inicijativu raspirivati i obnavljati.

To su iskusili svi oni, koji su solidno obavili duhovne vježbe. Tako je značajna na pr. izjava holandskoga ministra pravde (†1913.) Roberta Regouta, koji bi svake godine u Velikom tjednu dolazio u dom duhovnih vježbi, da se duhovno obnovi. »Gospodo!«, reče on jednom nakon duhovnih vježbi u govoru svojim drugovima intelektualcima, »što smo mi dosele radili? Bili smo bez sumnje praktični katolici. Išli smo svake nedjelje na sv. Misu, pače i ispod nedjelje primali smo sv. sakramente; mi ne pijemo, ne psujemo, nemamo na duši velikih grijeha. Ali što smo učinili za »Božju stvar«? Šta smo učinili za Krista i za Crkvu? Kako smo upotrijebili svoje talente, svoj položaj? Ja sam se ovdje naučio poznavati nesumljive dužnosti . . . Svrha zatvorenih duhovnih vježbi nije izravno ta, da one, koji su dugo vremena zanemarili svoje vjerske dužnosti, učine praktičnim katolicima. Niti to, da stvori pobožnjakoviće ili drvene svece, koji će cijeli dan sjediti u crkvi. Duhovne vježbe hoće da odgoje ljude svakoga razreda i položaja, koji će izaći da se žrtvuju i da budu žrtvo-
vani za stvar Isusa Krista!«⁷

Zar to nije *vrhunaravna inicijativa*, koja najbolje izmi-
ruje načelo vodstva i organizacije, škola, koja se brine, da organizirani katolicizam, da KA ne bude prazna forma, a lična inicijativa opet da ne bude anarhija. Ali da duhovne vježbe zaista donesu ovakovih plodova, valja da se za njih odaberu i na njih pošalju ne toliko oni, koji se moraju obratiti, nego oni, koji će nešto uraditi; treba da se duhovne vježbe daju s razumijevanjem i po metodi sv. Ignacija. Stoga veli današnji sv. Otac Pijo XI., koji je i proglasio sv. Ignacija nebeskim zaštitnikom sviju djela duhovnih vježbi:⁸ »(Ignaci-

⁷ Devane S. I., The enclosed retreat movement in Holland — What the Dutch can teach us; — cfr. »Život« 1930., str. 433. bilj.

⁸ Apostolski list od 3. XII. 1922. povodom trećega centenarija kanonizacije sv. Ignacija Lojole i sv. Franje Ksaverija. — Cfr. AAS 1922., str. 629—632. Quemadmodum sibi essent proelia Domini proelianda, ab ipsa Deipara didicit (= Ignatius!), cuius tanquam e manibus illum accepit absolutissimum legum codicem — sic enim appellare vere possumus — quo quisque bonus miles Christi Jesu utatur oportet. Exercitia spiritualia dicimus, qualia feruntur caelitus Ignatio tradita; non quod cetera generis eiusdem ab aliis usitata parvi facienda sint; sed in his quae secundum Ignatianam rationem frequentantur, adeo sapienter disposita sunt omnia, adeo inter se arcte cohaerent, ut, modo gratiae quis non refragetur, radicitus hominem quasi renovent, pleneque reddant divinae obsequentiam auctoritati . . . « — »Quamquam enim non desunt, ut diximus, aliae Exercitiorum viae, certum est tamen Ignatianam in eis

je) je naučio, kako mu je vojevati bojeve Gospodnje od same Bogorodice, iz koje je ruke primio onaj savršeni zakonik — tako ga naime uistinu možemo nazvati — kojim valja da se služi svaki pravi vojnik Isusa Krista. Mislimo duhovne vježbe, za koje se veli da su Ignaciju s neba dane; ne stoga, što bi se druge takove imale manje cijeniti; nego što je u ovima, koje se Ignacijevim načinom obavljaju, sve tako mudro raspoređeno, sve tako usko među se povezano, da, samo ako se tko ne opire Božjoj milosti, s temelja čovjeka upravo obnove i učine posve podložna Božjem auktoritetu« dakle vežu i priljubljuju oruđe ruci Božjoj! Prostor nam ne dopušta, da navedemo, kako Pijo XI. zorno pokazuje duhovne vježbe kao lijek protiv osnovne bolesti našega doba, naime nepoštivanje Božjega auktoriteta, bezobzirne inicijative, koja prelazi preko svih Božjih prava. A onda sv. Otac ponovno ističe: »*Premda ima, kako rekosmo, i drugih duhovnih vježbi, ipak je sigurno, da se među njima ističu Ignacijeve, te su osobito zbog iskustvom poduprte nade solidne i trajne svoje koristi od Apostolske Stolice napose odobrene.*« Stoga baš od upotrebljavanja ovoga sredstva napose očekuje prepород ne samo pojedinaca nego i cijeloga ljudskog društva, dakle baš ono, za čim ide KA, jer nastavlja: »*Ako dakle dosta vjernika bude marljivo upotrebljavalo ovo sredstvo svetosti, smijemo se nadati, da će domala biti suzbijena neobuzdana želja za slobodom i probuđena kako svijest tako i vršenje dužnosti te tako napokon doći i do dara žuđenog mira u ljudskom društvu.*«

Posve dakle konkretno i praktički govoreći, valjalo bi prihvatiti kao načelo, da svakom tečaju KA pripadaju kao bitni sastavni dio barem trodnevne zatvorene duhovne vježbe. Pri tom valja upozoriti i na to, da je najpodesnije mjesto za to Zagreb, pogotovu ako se radi o formiranju elite. Tu imamo posebni za to uređeni dom i najpozvanije ruke za duhovne vježbe, a uspjeh tih vježbi o svim tim na oko sitnicama zavisi mnogo više, nego što bi čovjek u prvi mah i slutio. Osim toga se organiziranjem tečajeva s duhovnim vježbama u Zagrebu još postizavaju razni uvjeti za stvaranje auktoriteta i budenje inicijative. Sigurno je, da će probrani pojedinci, koji su

excellere, ac, maxime ob exploratiorem spem quam facit solidae mansuraeque utilitatis, uberiori Sedis Apostolicae approbatione florere. . . .
— Hoc igitur sanctitatis instrumentum si Christifidelium plerique diligenter adhibeant, iam confidere licet brevi futurum, ut intemperatae libertatis cupidine cohibita et restituta officii cum conscintia tum observantia, tandem humana societas exoptatae pacis munere potiatur. . . .«

iz provincije došli u Zagreb, tu došli u lični kontakt s vodstvom KA i našim istaknutijim radnicima, možda imali prilike prisustvovati kakovoj priredbi većega stila, vrativši se doma značiti za svoje zemljake auktoritet i naći se ponukanim na mnogu i mnogu akciju, koja im drukčije ne bi ni na pamet došla. U tom pogledu, držim, da je križarska organizacija bila pogodila pravi put.

DRUGO SREDSTVO: DUHOVNO VODSTVO

Drugo sredstvo za to, da naši pomoćnici u apostolatu sasvim urastu u vrhunaravni svijet, jest možda još važnije negoli prvo, a to je *sistematsko duhovno vodstvo*. Ja se, ne bih nimalo začudio, kad bih govoreći o tome čuo glasove protesta: No to je pusto teoretiziranje i nepoznavanje života! Gdje će jedan naš župnik ili kapelan kraj današnjih pastoralnih prilika naći još vremena, da se bavi ovako sitnim poslom i cizeliranjem jedne duše, gdje ih je na stotine, koje nemaju ni najnužnijega! Pa ipak moram reći, da se bezuvjetno mora naći za to vremena, ako hoćemo pravih uspjeha u KA.⁹ Ako želimo imati elitu t. j. posebne desne ruke u radu za spasenje duša, onda ih moramo posebno i vezati sa sobom. Najviše se postigne baš privatnim razgovorom s pojedincima, individualnom odgojom i pojedinačkim vodstvom. Tu svećenik ima prilike za vremena ukloniti krive sudove, koji bi se mogli upopriječiti kao predrasude i kamenje smutnje, koje bi moglo oboriti moralnu zgradu; tu ima zgode, da svojega šticećenika malo pomalo prožme pravim crkvenim duhom, odanošću, zahvalnošću i ljubavlju prema crkvenim poglavarima, koje onda čine i sinovsku poslušnost lakom. Više će toga trebati kod mladosti, negoli kod starijih, te općenito govoreći to više, što je bogatija narav, koja se stavlja u službu vrhunaravnoga. Znam na pr. jednooga svećenika, koji redovito troši svoje cijelo popodne na takove pojedinačke razgovore sa svojim akademiciarima. I može reći, da to vrijeme ne samo da nije izgubljeno, nego se baš naprotiv obilato rentira. Jer takovi onda pojedinci stvaraju atmosferu, šire mentalitet, što ga ostali sa zrakom udišu. I tako radeći radimo ne samo za onoga pojedinca, s kojim trošimo vrijeme, nego i za nebrojene druge.

⁹ Razumije se, da svećenik najprije mora zadovoljiti svoje osnovne i redovne dužnosti, kao na pr. brigu za bolesnike, za školu etc. Sv. Otac izričito veli, da će briga za KA biti *novi*, ali stoga ipak potrebni i korisni teret za kler u pastvi. Apsurdno bi bilo, da pomoćni svjetovnjački apostolat uništi bitni i glavni!

Baš dok sam pisao ove retke, dopao mi je u ruku zadnji broj »Vrhbosne«, u kojem dr. Gračanin izlaže sasvim isto stanovište.¹⁰ Vrijedno je zabilježiti jedan ili drugi pasus iz toga vrlo aktelnog članka. On veli: »Znak je to male ili nikakve duhovne kulture, kad na terenu, gdje bi trebao da niče i cvjeta intenzivan vjerski život, nema duhovnog vodstva. Znak je to, možemo reći, posve siguran, da se tu ne odgajaju velike duše, koje će u nadnaravnoj kulturi naroda zacrtati trajne i duboke brazde. Znak također vjerovjatan, a često i siguran, bezbrojnih iluzija, kod onih, koji se inače smatraju ili su smatrani dobrima . . . Tko je odgojio i tko odgaja kod velikih naroda onu vrlo brojnu duhovnu elitu, mušku i žensku, među inteligencijom i među radništvom nego duhovni vođe! — Ali dok se kod drugih naroda duhovno vodstvo naveliko prakticira, te se i u teoriji već rješavaju o njem i najsuptilnija pitanja, dotle kod nas taj problem, — to možemo reći bez pretjerivanja, — ni načet nije. Ruku na srce pa se upitajmo, tko od nas ima ne deset ili dvadeset penitenata, nego barem dva ili tri, koji ga redovito posjećuju i pitaju za savjet u čisto duhovnim stvarima? . . . Izuzev sjemeništa, u kojima duhovno vodstvo ex officio postoji, teško bi se valjda gdje naišlo na kakav razvijeniji rad u tom smjeru. A mi smo spremni, — zašto da si i to ne priznamo, — sumnjivim okom gledati i najneznatnije pokušaje u tom smjeru. Tužimo se, da KA nije kod nas dala laičke inteligencije, da nam se i inteligentnije djevojke, kad poodrastu, poučavaju gotovo od reda za inoujerce, prelazeći preko vlastite religije kao preko nečega posve sporedna, a tko je tomu kriv? Mi sami. — Zakopali smo se u se, u svoje striktno dužnosti ili dužnosti ne baš tako striktno, ali dužnosti malo »širih dimenzija«, koje nisu ni tako opskurne, a možda ni tako teške i riskantne kao duhovno vodstvo, pa se od njih ne udaljujemo. Priredujemo kongrese i parade, pišemo i stvaramo kilometrične rezolucije, pučamo topovima i mitraljezima na svoju bližu i dalju okolinu i sraunjujemo sve sa zemljom, što nam na nišan dođe, — a naš svijet, osobito svijet inteligentniji, uza sve to, — ne postaje bolji. Da, mi laičke inteligencije, s visokom duhovnom kulturom gotovo i nemamo . . .« I pisac završuje članak riječima: »Labavi i prividni bit će uspjesi i u mnogim našim društvima, ako pojedinci u njima ne budu zasebno i lično izgrađivani. Vara se, tko misli, da je to nerentabilan rad obzirom na cilj, za kojim društva idu! To je naprotiv jedini rad, koji se stopostotno isplaćuje. On jest, doduše bez svake vanjske naročito bučne slave; on ne pribavlja pljeska mase, a valjda ni crvenih pojaseva. Često će dapače jedina radost duhovnoga vođe biti u Kristovoj: »Veselite se i radujte . . . kad vas usprogone i uzgovore na vas sve zlo, lažući mene radi«. On traži silno veliku visinu duha i samozataju samo Anđelima poznatu. On traži mnogo ljubavi i kondescendencije prema bližnjem uz suvereni prezir prema samome sebi. On traži puno iskrene pa i vanjske srdačnosti i dobrote uz neizrecivo savršenu čistoću duše jednoga svetoga Ivana od Križa. On traži, da čovjek sam »kažnjava i zarobljava svoje tijelo«, kako reče sv. Pavao. »et in servitute redigat«, da sam teži za ozbiljnim

¹⁰ »Problem duhovnog vodstva«, Vrhbosna 1936., br. 8.

nutarnjim životom i da se istodobno teoretski izobražava u stvarima duhovnoga života. On traži toliku blizinu duše a istodobno tako savršenu razboritost, da »zemljane posude« naših duša ne pretpe nikakve štete! ... — Jedno smo samo htjeli naglasiti ovim člankom, a to je, da će naš rad oko formiranja katoličkih elita biti vrlo slab, pun primitivizma, pun krhkosti i nevjerojatnih obmana, ako se ne dadnemo na pojedinačno odgajanje ličnosti putem ozbiljnog duhovnog vodstva.«

U tom pogledu ne može se nijedna od naših dosadašnjih organizacijskih formi pohvaliti osobitim uspjesima. Možda tome nešto smeta i primarno aktivni karakter KA, jer KA i nije u prvom redu odgojna institucija.

TREĆE SREDSTVO: POMOĆ POBOŽNIH DRUSTAVA

Baš stoga, da se taj cilj što bolje postigne, najbolje će biti *elitu okupiti još napose u koje pobožno društvo, na pr. u Marijinu kongregaciju*. Spominjem napose baš Marijinu kongregaciju, jer, kako je poznato, ona baš i jest škola elite i apostolata. To je njezina bit. To je i logička posljedica njezina porijekla, jer je potekla od reda Družbe Isusove, koja sva bazira na principu elite, iako se danas više ne može smatrati njezinim specificumom, budući da je danas, koliko mi je poznato, više kongregacija vođenih od svjetovnoga klera i drugih redovnika, negoli od Isusovaca. U ovakovo pobožno društvo, napose u kongregacije polažu crkveni poglavari velike nade za KA. Tako je poznata izjava sv. Oca Pija XI. muškim kongregacijama u Italiji:¹¹ »Predragi sinovi, očekujemo, da će iz vaših redova, tolikih i tako dobro spremnih, niknuti *zdravije klice* svetih djela, da ćemo naći od vas i u vama *bolje pomoći* i pomoćne čete.« Pok. kardinal Piffl reče: »Šta bi bilo iz Beča, da nije kongregacija! Marijine su kongregacije uvijek prvi odredi KA!« A kardinal Innitzer kaza u jednom javnom govoru: »Naše su kongregacije hrptenica katoličkoga života i tako nam potrebite; gdje god se katolički život pokaže i napreduje, biva to po kongregacijama.« Revni biskup Bouter u Nellore u Indiji izdao je za svoju biskupiju priručnik pod naslovom »Katolička akcija i kongregacije« te u njemu veli između ostaloga i ovo:

»Razmišljajući o tom, kakova će odgoja katoličkih mladića u našoj biskupiji bolje odgovarati katoličkoj akciji, spontano smo nadošli na Marijinu kongregaciju zbog više razloga. A prvi od sviju jest, što će nas prava pobožnost prema Mariji, koja je preodličnim i vlastitim radom

¹¹ Navedene izjave citiraju se prema saopćenjima središnjega sekretarijata Marijinih kongregacija u Rimu.

sudjelovala s vrhovnim Svećenikom Kristom kod spasavanja duša, prožeti sličnom gorljivošću za duše. Osim toga duhovna formacija, što je kongregacija daje kongreganistima, polaže potrebne temelje KA. Napokon kongregacija, koja se porodila kod mladića, ide za tim, da odgoji izabrano kolo ljudi, koji će biti vođe katoličke akcije kod vjernika. Dosta je samo pogledati ustanove, dužnosti i vježbe kongregacijske, prilagođene mladima naše biskupije, da se o tom uvjerimo. Sv. Otac silno preporučuje kongregaciju kao sredstvo KA i zove kongreganiste »dragocjenim pomoćnicima KA«.

Pa da ne duljimo svjedočanstvima, koja bismo s pravom nazvali »nubes testium«, i kod nas nije ostala nezapažena činjenica, da se baš kongreganiste ističu kao radnici uistinu plodonosnih djela KA, te je preuzv. nadbiskup-koadjutor na pr. u jednom listu kongregaciji akademičara u Zagrebu izrazio nadu, da će zbornici s KA »već sada raditi rame uz rame, a kasnije kao gotovi ljudi kao najpozvaniji njezini vođe.«¹²

Istina je, vođenje jednoga ovakog društva za odgoju elite, kaošto je Marijina kongregacija, traži mnogo brige i vremena te znači još jedan novi teret, ali i opet moram reći, da se to obilno rentira. Jer takovi odabranici bit će onda uistinu desne ruke svojega župnika odnosno vođe KA, bit će stupovi i okosnica cijele KA u župi.

ČETVRTO SREDSTVO: SPECIJALIZACIJA

Napokon moramo nastojati, da *elita naše KA* u bilo kojem *praktičnom* pravcu *imponira* svojoj okolini, *uživa ugled i auktoritet*. Na to valja po mogućnosti paziti već kod izbora ljudi, a onda valja kod već izabranih po mogućnosti i poduzeti. Treba potražiti kakovu priliku, gdje će naši odabranici nešto posebno naučiti, na pr. svršiti kakovu posebnu školu ili tečaj za gospodarstvo ili vlastiti zanat, mladić naučiti svirati na tambure ili na orguljama, ravnati pjevačkim zborom i sl. Sve su to sredstva, kojima se i njima stiče ugled pred ostalima i daje prilika za inicijativu. Ali dakako da je baš kod ovakovih ljudi onda napose potreban vrhunaravni duh, jer im drugačije ne ćemo moći ništa povjeriti, nego će nam vrlo lako prerasti preko glave.

Skupimo li još jednom kratko sve rečeno, tad vrijedi za elitu KA ovo:

1) *Smatrali mi KA organizacijom elite ili mase, u svakom slučaju moramo imati posebnu elitu u samoj KA, koju*

¹² List od 30. IX. 1935.

će sačinjavati stupovi naše KA. Ta će elita biti našom posebnom pomoći, ali ujedno i posebnom brigom.

2) Elita KA znači posebnu povezanost s vrhunaravnim te osim toga kakav prirodni temelj auktoriteta i inicijative u vlastitoj okolini.

3) Stoga se elita KA odgaja napose duhovnim vježbama, duhovnim vodstvom i posebnom formacijom pomoću pobožnih društava, napose Marijine kongregacije te brigom oko kakove specijalizacije.

4) Takovom solidnom odgojom prave elite KA riješit ćemo vitalno pitanje za uspjeh KA, naime složiti princip inicijative i poslušnosti, ličnoga vodstva i organizacijske discipline.

K. Grimm D. I.